

*Тернопільський національний медичний
університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України*

Видавнича група «Наукові перспективи»

*Всеукраїнська Асамблея докторів наук з
державного управління*

Християнська академія педагогічних наук України

«Суспільство та національні інтереси»

№ 4(4) 2024

Київ – 2024

*Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical
University*

Publishing Group "Scientific Prospects"

*All-Ukrainian Assembly of Doctors of Science in Public
Administration*

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

«Society and national interests»

№ 4(4) 2024

Kyiv – 2024

ISSN 3041-1572Online

УДК 0/3+7/8]:001.31](477)(051)

DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-4\(4\)](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-4(4))

“Суспільство та національні інтереси”: журнал. 2024. № 4(4) 2024. С. 1414.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України # 920 від 26.06.2024 журнал включений до Переліку наукових фахових видань України, категорія “Б”, спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки; 281 Публічне управління та адміністрування

Рекомендований до друку Президією Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління (Протокол від 05.08.2024, № 2/8-24)

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання, Асоціації науковців України, Інституту освіти Азербайджанської Республіки

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів освітніх, гуманітарних наук, громадського здоров'я, публічного управління та адміністрування з метою їх впровадження у сучасний освітній простір

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible та до міжнародної пошукової системи Google Scholar

Головний редактор: Теренда Наталія Олександрівна - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)

Члени редакції журналу серії «Громадське здоров'я»:

- **Іншакова Ганна Вадимівна** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри громадського здоров'я Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна)
- **Керецьман Анжеліка Олексіївна** – кандидат медичних наук, доцент, завідувачка кафедри соціальної медицини та гігієни медичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)
- **Ковальська Оксана Романівна** - кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я Львівського національного університету імені Далини Галицької (Львів, Україна)
- **Корильчук Неоніла Іванівна** – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- **Нагорна Антоніна Максимівна** - доктор медичних наук, професор, член-кореспондент НАМН України, лабораторія епідеміологічних досліджень, профпатології та моніторингу професійного здоров'я ДУ «Інститут медицини праці імені Ю. І. Кундієва НАМНУ» (Київ, Україна)
- **Панчишин Наталія Ярославівна** - кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- **Сатурська Ганна Степанівна** - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- **Трущенко Людмила Вікторівна** - доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- **Шульгай Аркадій Гаврилович** - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)

Члени редакції журналу серії «Публічне управління та адміністрування»:

- **Непомнящий Олександр Михайлович** - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри архітектури і просторового планування факультету архітектури, будівництва та дизайну Національного авіаційного університету, експерт Експертної ради МОН з питань атестації наукових кадрів з суспільних наук (Київ, Україна)
- **Прав Юрій Григорович** - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри засобів захисту інформації Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- **Бельська Тетяна Валентинівна** - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та економіки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського (Київ, Україна)
- **Весоловська Марія Кімсанівна** - доктор філософії (PhD) з публічного управління та адміністрування, доцент кафедри менеджменту організацій Інституту економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка» (Львів, Україна)
- **Дегтяр Олег Андрійович** - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- **Карпінський Борис Андрійович** - доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом, факультет управління фінансами та бізнесу Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- **Клименко Анастасія Сергіївна** - доктор філософії в галузі 28 публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», директор центру підвищення кваліфікації кадрів, доцент кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
- **Медведчук Оксана Валеріївна** - кандидат наук з державного управління, доцент, Начальник відділу нормативно-методичного забезпечення та управління проектами Міждержавної гільдії інженерів-консультантів (Київ, Україна)
- **Мельниченко Олександр Анатолійович** - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, Харківський національний медичний університет (Харків, Україна)
- **Пахомова Тетяна Іванівна** - доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Навчально – наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
- **Шевченко Наталія Олександрівна** - доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та права Дніпровської академії неперервної освіти Дніпропетровської обласної ради (Дніпро, Україна)
- **Шевченко Олександр Олександрович** - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та економіки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського (Київ, Україна)

Члени редакції журналу серії «Гуманітарні науки»:

- **Бевзо Галина Андріївська** - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри загальноосвітніх дисциплін ПВНЗі «Українсько-американський університет Конкордія» (Київ, Україна)
- **Вуколова Катерина Володимирівна** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України (Дніпро, Україна)
- **Горда Оксана Михайлівна** - доктор філософії в галузі 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 035 «Філологія», старший науковий співробітник Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» (Львів, Україна)
- **Зірка Віра Василівна** - доктор філологічних наук, професор, завідувач Дніпровського відділення Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України (Київ, Україна)
- **Литвинська Світлана Віталіївна** - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- **Островський Олександр Олександрович** - доктор філософії, доцент кафедри філології Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, (Берегово, Україна)
- **Стирник Наталія Сергіївна** - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (Дніпро, Україна)
- **Супрун Володимир Миколайович** - доктор філологічних наук, професор, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- **Чорний Ігор Віталійович** - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ (Харків, Україна)

Члени редакції журналу серії «Освіта/Педагогіка»:

- **Біляковська Ольга Орестівна** - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, факультет педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- **Волошин Олена Романівна** - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної терапії, ерготерапії та здоров'я Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)
- **Гончарук Валентина Анатоліївна** - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
- **Гуменюк Тетяна Костянтинівна** - доктор філософських наук, Заслужений працівник освіти України, професор, проректор з науково-педагогічної роботи, інноваційної-методичного забезпечення освітнього та наукового процесів Київської муніципальної академії музики ім. Р.М. Глієра (Київ, Україна)
- **Гумеір Гусейн Ахмедов** - доктор педагогічних наук, професор (Баку, Азербайджан)

- **Дибкова Людмила Миколаївна** - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інформатики та системології ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (Київ, Україна)
- **Коренева Інна Миколаївна** – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету природничої і фізико-математичної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (Глухів, Україна)
- **Литовченко Ірина Миколаївна** - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови технічного спрямування №2 Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" (Київ, Україна)
- **Марчук Оксана Олександрівна** - доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (Рівне, Україна)
- **Небеленчук Ірина Олександрівна** - доктор педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики середньої освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», (Кіровоград, Україна)
- **Поліщук Наталія Миколаївна** - доктор філософії, 011 Освітні, педагогічні науки, старший викладач кафедри медико біологічних основ фізичної культури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
- **Трофаїла Наталія Дмитрівна** - кандидат педагогічних наук, доцент, заступник декана з виховної роботи факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
- **Шевчук Лариса Дмитрівна** - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри математики, інформатики і методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі (Переяслав, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

© Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України, 2024

© Видавнича група «Наукові перспективи», 2024

© Християнська академія педагогічних наук України, 2024

© Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління, 2024

© автори статей, 2024

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Громадське здоров'я»

- Horielova V.Yu.** 21
TO THE ISSUE OF SAFETY IN FOOD SPHERE AS THE HIGHEST SOCIAL VALUE IN THE HEALTHCARE SYSTEM
- Гринюк Д.Ю.** 33
ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРІОРИТЕТИ РИНКУ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ ТА МЕДИЧНИЙ ТУРИЗМ У РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В ЧАСИ НЕБЕЗПЕК: ДОСВІД ЧЕХІЇ
- Корнійчук О.Е., Корнійчук Д.В.** 51
ДОСЛІДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ЕТИКИ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІКАРЯ-КЕРІВНИКА
- Палилюлько О.М., Завадська І.М., Шевчук О.В.** 63
РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ПІДТРИМЦІ СОЦІАЛЬНИХ ІНІЦІАТИВ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИМИ ПОТРЕБАМИ
- Половян Н.С.** 72
РОЗВИТОК МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО РОЗРОБКИ ДЕРЖАВНИХ АНТИКРИЗОВИХ ПРОГРАМ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
- Христова Т.Є., Пюрко В.Є., Пюрко О.Є.** 86
СПЕЦИФІКА БІОЕКМЕДИЦИНИ В КОНТЕКСТІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я
- Юзковець І. О., Красов О. І.** 100
СПОРТИВНЕ ТРЕНУВАННЯ ЯК ОСНОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

СЕРІЯ «Гуманітарні науки»

- Йолкіна Л.В., Маїк М.Б.** 108
ПРОБЛЕМА ЗРАДИ ЖІНКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ (ЗА ПОВІСТЮ О. ДОВЖЕНКА «УКРАЇНА В ОГНІ»)

4(4)
2024

СУСПІЛЬСТВО ТА
НАЦІОНАЛЬНІ
ІНТЕРЕСИ

- Івашкевич Є.М., Чорна В.В., Подолян В.М., Хлестова С.С., Коломієць В.В.** 335
АНАЛІЗ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СТАНІВ
- Калинич М.В.** 346
ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПОТРЕБ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ГАЛУЗІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПОЧАТКУ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
- Кальченко Л.В., Школяр Л.В., Світлий Р.В.** 358
СУПЕРВІЗІЯ ЯК ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
- Кашина Г.С., Громоздова Л.В., Бараник З.П., Черіпко С.І., Базарна О.В., Артеменко А.І., Вінтер М.В.** 372
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА КАДРІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ХМАРНИХ СЕРВІСІВ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Клочок О.М.** 388
ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ЛЮДЬМ ПОХИЛОГО ВІКУ
- Козирод О.Г.** 401
ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МАГІСТРІВ МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ
- Косяк С.М.** 412
ВІДОМЧА ОСВІТА: ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У ЧЕРКАСЬКОМУ ІНСТИТУТІ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
- Коцур Н.І., Товкун Л.П., Гомонай І.В.** 429
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ОСНОВ МЕДИЧНИХ ЗНАНЬ І НАДАННЯ ДОЛІКАРСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НЕМЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
- Куліш І.М., Трубенко І.А., Мартовицька Н.В.** 449
МОДУЛЬНЕ ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЗМІСТУ ТА МОВИ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

2. Hryshchenko U., Hryshchenko O. & Borysenko V. (2001). *Osnovy naukovykh doslidzhen. [Fundamentals of scientific research]. Navch. posibnyk. K.: Slovo -Study guide. K.: Slovo, 2001. 250 [in Ukrainian].*
3. Dovidnyk ofitsiinoho oponenta. Zbirnyk normatyvnykh dokumentiv ta informatsiinykh materialiv z pytan dysertatsiinykh doslidzhen. [Handbook of the official opponent. Collection of regulatory documents and information materials on dissertation research]. K.: Redaktsiia «Biuletentia VAK Ukrainy», vydavnytstvo «Toloka». K.: Editorial Board of the Bulletin of the Higher Attestation Commission of Ukraine, Toloka Publishing House, 64 [in Ukrainian].
4. Dudyk P. (2005). *Stylistyka ukraïnskoi movy: Navchalnyi posibnyk. [Stylistics of the Ukrainian language: Study guide.] K.: Vydavnychiy tseñtr «Akademiia». K.: Akademia Publishing Centre, 368 [in Ukrainian].*
5. Yermolenko S.(2007). *Naukovyi styl. Ukraïnska mova: Entsyklopediia. 3-tie vyd., zmin, i dopov. [Scientific style. Ukrainian language: Encyclopaedia. 3rd ed]. K., 421-422 [in Ukrainian].*
6. *Naukove knyhovydannia v Ukraïni: istoriia ta suchasnyi stan: Navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakl. [Scientific book publishing in Ukraine: history and current state: Study guide for students of higher educational institutions]. Lviv: Svit, 268 [in Ukrainian].*
7. *Kultura ukraïnskoi movy : bibliografichni pokazhchyk literatury. [Culture of the Ukrainian language: a bibliographic index of literature]. Uman : [B. v.], 27 [in Ukrainian].*
8. Matsko L., Denyskina H.(2011). *Ukraïnska naukova mova (teoriia i praktyka): Navchalnyi posibnyk. [Ukrainian scientific language (theory and practice): Study guide]. Ternopil, 272 [in Ukrainian].*
9. Matsko L., Kravets L. (2007). *Kultura ukraïnskoi fakhovoi movy: navch. posib. [Culture of the Ukrainian professional language: a textbook]. Kyiv: Akademia Publishing House, 360 [in Ukrainian].*
10. *Mova nauky. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk. [The language of science. Philosophical Encyclopaedic Dictionary Kyiv]. Hryhorii Skovoroda Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine: Abris, 742 [in Ukrainian].*
11. Mozharova T. (2010). *Kultura naukovoï movlennia. [Culture of scientific speech]. Visnyk KDU imeni Mykhaila Ostrohradskoho. - Bulletin of Mykhailo Ostrohradskiy Kyiv State University. 5, 1, 169-174 [in Ukrainian].*
12. *Naukovyi styl. Literaturoznavcha entsyklopediia : u 2 t. [Scientific style. Literary encyclopedia: in 2 vols]. K.: VC 'Akademia', 2, 108 [in Ukrainian].*
13. Selihei P. (2016). *Svitlo i tini naukovoï stylu. [Light and shadows of the scientific style]. K.: Vyd. dim «Kyievo-mohylianska akademiia» - Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy Publishing House, 627 [in Ukrainian].*
14. Semenoh O. (2010). *Kultura naukovoï ukraïnskoi movy : navch. posib. [Culture of the scientific Ukrainian language: a textbook]. Kyiv: Acad., 215 [in Ukrainian].*
15. Surmin Y. (2008). *Naukovi teksty: spetsyfika, pidhotovka ta prezentatsiia [Scientific texts: specificity, preparation and presentation]. K.: NADU, 345*
16. Tymkova V. (2018). *Ukraïnska mova v nauks: navchalnyi posibnyk. [Ukrainian language in science: a textbook]. Vinnytsia: VV VNAU, 212 [in Ukrainian].*

УДК 376.011.3-051:37.014.5(477)

[https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-4\(4\)-485-497](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-4(4)-485-497)

Мартинчук Олена Валеріївна доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, бульвар І. Шамо 18/2, м. Київ, 02154, <https://orcid.org/0000-0001-6119-9306>

Скрипник Тетяна Вікторівна доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, бульвар І. Шамо 18/2, м. Київ, 02154, <https://orcid.org/0000-0002-8511-4984>

Федоренко Оксана Филімонівна кандидат педагогічних наук, перший заступник директора Українського інституту розвитку освіти, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, бульвар І. Шамо 18/2, м. Київ, 02154, <https://orcid.org/0000-0002-4875-9505>

Найда Юлія Михайлівна старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, виконавчий директор ВФ «Крок за кроком», бульвар І. Шамо 18/2, м. Київ, 02154, <https://orcid.org/0000-0002-5363-079X>

Заєркова Наталія Віталіївна старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, керівник Ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Інституту післядипломної освіти, бульвар І. Шамо 18/2, м. Київ, 02154, <https://orcid.org/0000-0002-4562-4584>

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті описано проблеми сучасного кадрового забезпечення інклюзивного навчання в українських закладах дошкільної та загальної середньої освіти, що пов'язані з відсутністю у них фахівців зі спеціальної освіти, які б цілеспрямовано та послідовно дбали про розвиток інклюзивної культури й практики у закладі освіти та про якість інклюзивного навчання загалом. У статті розкрито функціональні обов'язки фахівців

(асистентів вчителів, вчителів-логопедів, фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсних центрів, адміністрації закладу освіти), дотичних до організації та впровадження інклюзивного навчання, що дає змогу дійти висновку про неможливість на достатньому рівні забезпечувати якість інклюзивного навчання дітей з обмеженнями життєдіяльності та здоров'я у вітчизняному освітньому просторі. Особливу увагу приділено висвітленню результатів реалізації проєкту ВФ «Крок за кроком» «Інституціоналізація "універсального" асистента вчителя в Україні: дослідження умов реалізації», що стосуються зарубіжного та вітчизняного досвіду асистування педагогам в інклюзивному освітньому середовищі та контраверсійності посади «асистент вчителя» у вітчизняному освітньому просторі. Авторами статті піднімається питання про потребу у введенні нової посади до штату закладів освіти, яку б обійняв фахівець зі спеціальної освіти і до сфери функціональних обов'язків якого належало б: виявлення й оцінювання освітніх потреб дітей; координування процесу розроблення індивідуальної програми розвитку, здійснення моніторингу динаміки їхнього успіху; консультування педагогів з питань підтримки осіб з особливими освітніми потребами; надання рекомендацій адміністрації щодо створення інклюзивного освітнього середовища; консультування батьків та інформування їх про успіхи та потреби дитини; налагодження міжвідомчої взаємодії за межами закладу освіти тощо.

Ключові слова: якість інклюзивного навчання, кадрове забезпечення інклюзивного навчання, діти з особливими освітніми потребами, координатор інклюзивного навчання.

Martynchuk Olena Valeriivna Doctor of Pedagogical Sciences, the Chairholder of the Chair of Special and Inclusive Education of Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, I. Shamo Boulevard, 02154, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0001-6119-9306>

Skrypnyk Tatiana Viktorivna Doctor of Psychological Sciences, the Professor of the Chair of Special and Inclusive Education of Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, I. Shamo Boulevard, 02154, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-8511-4984>

Fedorenko Oksana Fylymonivna PhD in Education, First deputy director of the Ukrainian Institute of Education Development, associate professor of the Chairholder of the Chair of Special and Inclusive Education of Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, I. Shamo Boulevard, 02154, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-4875-9505>

Naida Yulia Mykhaylivna Senior lecturer of the Chair of Special and Inclusive Education of Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Executive Director of the All-Ukrainian Foundation «Step by Step», I. Shamo Boulevard, 02154, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-5363-079X>

Zaierkova Nataliia Vitaliyivna senior lecturer of the Chair of Special and Inclusive Education of Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Head of the Resource Centre for Supporting Inclusive Education at the Institute of Postgraduate Education, I. Shamo Boulevard, 02154, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-4562-4584>

PROBLEMS OF MODERN STAFFING FOR INCLUSIVE EDUCATION IN UKRAINE

Abstract. The article describes the problems of modern staffing of inclusive education in Ukrainian preschool and general secondary education institutions, which are related to the lack of special education specialists who would purposefully and consistently take care of the development of inclusive culture and practice in the educational institution and the quality of inclusive education in general. The article reveals the functional responsibilities of specialists (teacher assistants, speech therapists, specialists of inclusive resource centers, and the administration of an educational institution) involved in the organization and implementation of inclusive education, which allows us to conclude that it is impossible to ensure the quality of inclusive education for children with disabilities in the national educational space at a sufficient level. Particular attention is paid to the results of the implementation of the All-Ukrainian Foundation «Step by Step» project «Institutionalisation of a “universal” teacher's assistant in Ukraine: a study of the conditions of implementation», which relate to foreign and domestic experience of assisting teachers in an inclusive educational environment and the controversial position of ‘teacher's assistant’ in the domestic educational space. The authors of the article raise the issue of the need to introduce a new position in the staff of educational institutions, which would be held by a special education specialist whose functional responsibilities would include: identifying and assessing the educational needs of children; monitoring the dynamics of their progress; coordinating the process of developing an individual development programme; advising teachers on the support of persons with special educational needs; providing recommendations to the administration on creating an inclusive educational environment; counseling parents and informing them about the child's progress and needs; establishing interagency cooperation outside the educational institution, etc.

Keywords: quality of inclusive education, staffing for inclusive education, children with special educational needs, coordinator of inclusive education.

Постановка проблеми. Наразі освіта в Україні переживає складні часи, деякі проблеми є тимчасовими і пов'язані з російсько-українською війною, але деякі є постійними і пов'язані з тим, що держава протягом багатьох років не приймає системні рішення щодо їх усунення. Однією з таких проблем є проблема кадрового забезпечення інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами, зокрема дітей з обмеженнями життєдіяльності та здоров'я.

Загальновідомо, що діти з особливими освітніми потребами були, є і будуть однією з найбільш вразливих категорій у загальноосвітньому просторі. Україна зробила достатньо багато кроків на шляху до впровадження якісного інклюзивного навчання, проте у напрямі забезпечення інклюзивної освіти фахівцями, здатними до її ефективного реалізації, зроблено недостатньо. Аналіз реального стану кадрового забезпечення інклюзивної освіти показує, що на сьогодні в українських школах немає жодної посади, серед посадових обов'язків якої є компетентна опіка питаннями впровадження інклюзивного навчання [1, 2].

Натомість, у закладах освіти США, низки європейських країн, які дбають про якісне інклюзивне навчання, наявні одночасно декілька таких посад у школах – це вчитель спеціальної освіти (SEN-teacher) або спеціальний педагог, а також є посади, пов'язані з координаційно-управлінською діяльністю – адміністратор спеціальної освіти (Administration of Special Education), координатор з питань особливих освітніх потреб (SENCO).

Наразі в українських школах є посади для фахівців зі спеціальної освіти, які є членами команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами – це вчителі-логопеди і вчителі-дефектологи. Щодо вчителів-логопедів, то вони, відповідно до своїх функціональних обов'язків, беруть участь у розробленні Індивідуальної програми розвитку та надають корекційно-розвиткові послуги дітям з розвитку їхньої мовленнєвої діяльності. І фактично тільки цим і характеризується їхня робота в умовах інклюзивного закладу освіти. Назва посади «вчитель-дефектолог», по-перше, є спадком від радянського минулого, що не узгоджується з сучасними гуманістичними підходами в освіті, зокрема, ставленням до людей з обмеженнями життєдіяльності; в жодній цивілізованій країні немає такої застарілої назви посади. А по-друге, до функціональних обов'язків цього вчителя також належить проведення корекційно-розвиткових занять з дітьми з особливими освітніми потребами,

при цьому не зрозуміло: 1) як визначати ціль та зміст цих занять; 2) як співпрацювати з іншими учасниками команди супроводу в закладі освіти, за межами закладів освіти, з батьками; 3) з якою самою категорією дітей проводити заняття; 4) як здійснювати моніторинг динаміки успіху та ін.). Показовим є також те, що у жодному супровідному документі не передбачено представлення конкретики щодо зазначених питань, а це означає, що процес супроводу позбавлений цілеспрямованості, узгодженості, наступності. Також можна констатувати, що та команда супроводу, яка буде підтримувати цю дитину на вищому щаблі освітнього процесу, не буде обізнана з того, над чим працювали учасники попередньої команди супроводу, які цілі ставили, які підходи чи засоби застосовувати, яких успіхів було досягнуто.

Зважаючи на обраний Україною європейський вектор розвитку вже настав час відірватися, нарешті, від радянського минулого у кадровому забезпеченні навчання дітей з особливими освітніми потребами. Наразі є потреба відходу від формалізму та пошуку реальних ефективних шляхів підтримки учнів з обмеженнями життєдіяльності та здоров'я у загальноосвітньому просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема сучасного кадрового забезпечення інклюзивного навчання є предметом наукових розвідок вітчизняних науковців і останнім часом все більш активно розглядається і висвітлюється у літературних джерелах. Зокрема, сферою наукових інтересів викладачів кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (О.В. Мартинчук, Т.В. Скрипник, Ю.М. Найда та інші) є розроблення профілю нової професії для вітчизняного освітнього простору – координатора інклюзивного навчання – фахівця зі спеціальної освіти, відповідального за забезпечення особливих освітніх потреб дітей в інклюзивному освітньому середовищі [1-4].

Також цікавими є наукові розвідки, представлені у статті О.М. Дікової-Фаворської, у якій описано результати фокусованих групових інтерв'ю, які проходили у термін з 10 жовтня по 19 грудня 2019 року під час реалізації Міжнародного австрійсько-українського проєкту “Компетентності лідерства та менеджменту для ефективного розвитку якості в опорних школах”, що передбачав підготовку керівників опорних освітніх закладів загальної середньої освіти, зокрема інклюзивного типу. Метою якісного соціологічного дослідження стало вивчення ситуації, що склалась у закладах загальної середньої освіти України, які реалізують концепцію інклюзії. Всього в обговоренні взяли участь 46 респондентів, з них: директори опорних закладів загальної середньої освіти інклюзивного типу (8 осіб), начальники відділів освіти об'єднаних територіальних громад (12 осіб), начальники обласних і

міських департаментів освіти (6 осіб), директори шкіл, що вперше реалізують концепцію інклюзивної освіти в регіоні (20 осіб). Статус опитаних дав змогу дослідникам вважати опитування експертним [5].

За результатами дослідження виявлено недоліки в навчальному процесі закладу освіти, що працює на засадах інклюзії: «Майже однотайно учасники обговорення зазначили відсутність фахівців (“підготовлених кадрів”) для роботи з цією технологією (*прим. авторів – технологією інклюзивного навчання*). Вчителі надзвичайно напружені через методичну і психологічну неготовність працювати в інклюзивних класах.» [5, с. 120]. «До ризиків і загроз було віднесено: недосконалість системи організації роботи та відсутність підготовлених фахівців, здатних працювати в умовах інклюзії» [5, с. 122]. Результати опитування показали, що освітній менеджмент демонструє професійну та управлінську готовність до реалізації концепції інклюзії, «проте невирішеними залишаються питання, які впритул пов’язані із забезпеченням якості освітніх послуг: – підтримка державою перепідготовки (здобуття другої вищої освіти) вчителів, які працюють в інклюзивних класах; – зміна штатного розкладу з введенням одиниць логопедів, реабілітологів, фахівців з ЛФК, корекційних педагогів ...» [5, с. 122]. Отже, результати досліджень свідчать про потребу у державній політиці щодо системного підходу до кадрового забезпечення інклюзивного навчання у вітчизняному освітньому просторі. Виявлені проблеми, недоліки та ризики ще більше загострились на фоні освітніх втрат, яких зазнають діти у сучасних кризових умовах навчання.

Мета статті: окреслити проблеми сучасного кадрового забезпечення інклюзивного навчання в Україні та висвітлити можливі шляхи їх розв’язання.

Виклад основного матеріалу. Україна протягом періоду упровадження інклюзивного навчання, безперечно, здійснювала кроки, спрямовані на покращення кадрового забезпечення інклюзивного навчання. Так, у 2012 році до штатного розпису закладів освіти була введена посада «асистент вчителя» [6], яка, на наш погляд, є контраверсійною, адже функціональні обов’язки, покладені на асистента вчителя, не відповідають вимогам до його фахової підготовки та рівню оплати. Так, згідно з сучасним трактуванням професійного профілю асистента вчителя, він розглядається як педагог, здатний здійснювати професійну діяльність у складі міждисциплінарної команди в інклюзивному освітньому середовищі з різними категоріями дітей. Аналіз функціональних обов’язків асистента вчителя, які визначено в українській нормативно-правовій базі, показує, що цьому фахівцю делеговано певну кількість обов’язків, які виконує за кордоном вчитель спеціальної освіти / спеціальний педагог, тому наразі наявне протиріччя між очікуваннями від фахової діяльності асистентів вчителів та реальними їхніми можливостями.

До його функцій належать: організаційна (проводить спостереження за дитиною з метою вивчення її індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів та потреб), навчально-розвивальна (надає освітні послуги, спрямовані на задоволення освітніх потреб учнів, дбає про професійне самовизначення та соціальну адаптацію учнів), діагностична (оцінює навчальні досягнення учнів; оцінює виконання індивідуальної програми розвитку, вивчає та аналізує динаміку розвитку учня), прогностична (на основі вивчення актуального та потенційного розвитку дитини бере участь у розробленні індивідуальної програми розвитку), консультативна (постійно спілкується з батьками, надаючи їм необхідну консультативну допомогу; інформує вчителя класу та батьків про досягнення учня) [7].

Отже, описані вище функціональні обов'язки українського асистента вчителя більшою мірою належать до функціональних обов'язків фахівця зі спеціальної освіти, який має відповідну освіту і здатен здійснити оцінювання потреб дитини; надати освітні послуги, спрямовані на забезпечення її потреб, та провести моніторинг динаміки розвитку учня. Відтак, на початку введення посади асистента вчителя та розроблення нормативних документів щодо його діяльності була допущена помилка (закріплення на законодавчому рівні невідповідності фахової підготовки функціональним обов'язкам), яка унеможливила якісне виконання цим фахівцем обов'язків, покладених на нього.

У 2019 році у межах реалізації проєкту ВФ «Крок за кроком» «Інституціоналізація "універсального" асистента вчителя в Україні: дослідження умов реалізації» спільно з українськими університетами (у тому числі з Київським університетом імені Бориса Грінченка) була здійснена спроба дослідити ситуацію з підготовки асистентів педагогів (вихователів і вчителів), які були б спроможні працювати в інклюзивному освітньому середовищі з різними дітьми, реалізуючи якісно свої функціональні обов'язки. Мета проєкту полягала у дослідженні ролі асистента педагога в освітньому процесі, основних компетентностей, якими має володіти асистент педагога, та особливостей його підготовки [8].

На основі аналізу зарубіжного досвіду країн, які мають значні успіхи та великий досвід у впровадженні інклюзивної освіти: США, Канада, Великобританія та Австралія, а також країн, які стали на цей шлях відносно недавно: Чехія, Словаччина та Сербія визначено основні фахові функції асистентів педагогів. До них належать:

- залучення дітей до діяльності, яка сприяє навчанню;
- мотивування і заохочення до соціальної участі,
- співпраця з іншими педагогами у межах підтримки навчання та соціальної участі.

З'ясовано, що мають знати та уміти усі асистенти, не зважаючи на те, якими дітьми вони опікуються. Зокрема, асистенти мають знати вікові та індивідуальні особливості дітей, основні прояви та стратегії протибулінгу, знати, як управляти поведінкою гіперактивної та агресивної дитини, як мотивувати дітей до діяльності, як ефективно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу, як керувати власними емоціями.

Отже, аналіз зарубіжного досвіду засвідчив, що, зазвичай, закордоном асистент педагога – це фахівець, який не є педагогом, але виконує певні обов'язки, пов'язані з педагогічною діяльністю. Асистенти допомагають педагогам (зокрема, вчителям, вихователям, спеціальним педагогам тощо) у різних закладах, як загальноосвітніх, так і спеціальних. Вони працюють відповідно до освітніх політик і практик, що існують у закладі, і їхні завдання визначаються потребами закладу, у яких вони працюють. З'ясовано, що для асистентів, які працюють в класах, де є діти з етнонаціональних спільнот важливо бути здатними налагоджувати та підтримувати комунікацію між педагогами та дітьми, дітей між собою, допомагати дітям у навчальному процесі та позакласних заходах.

У процесі вивчення української практики асистування в інклюзивному освітньому просторі було проведено фокус-групові дослідження з різними учасниками освітнього процесу (з директорами, вчителями, асистентами вчителів, батьками) у формі інтерв'ю з фіксацією відповідей (обговорення) для напрацювання плану дій щодо запровадження змін для покращення надання освітніх послуг усім дітям, які потребують підтримки в освітньому процесі.

Так, під час фокус-групового дослідження виявлено спектр думок щодо: розподілу обов'язків у класі між вчителем і асистентом вчителя та особливостей взаємодії між ними; труднощів у запровадженні практики асистування та шляхів їх подолання; підготовки асистентів педагогів та способів надання їм методичної підтримки; змін, які потрібно внести у роботу асистента.

Результати дослідження засвідчили, що українські педагоги очікують від асистентів значно глибших і ширших знань, ніж ті, що мають самі щодо освіти дітей з особливими освітніми потребами. Водночас оплата праці асистента вчителя закладу загальної середньої освіти здійснюється за 10–12-тарифними розрядами. У фінансовому еквіваленті – це значно менше за заробітну плату педагога, незважаючи на вищу освіту, яку мають асистенти відповідно до чинного законодавства. Тоді як в інших країнах заробітна плата асистента варіюється залежно від ролі, обов'язків та його освіти.

Асистент у нашій країні повинен мати педагогічну освіту. Втім, він рідко має можливість викладати на рівні класу, а його основним завданням

стає індивідуальний супровід конкретної дитини з особливими освітніми потребами. Таке звужене тлумачення особливих освітніх потреб в контексті надання підтримки створює ситуацію, в якій щодо знань та навичок асистентів нерідко висувають вимоги, які можуть задовольнити лише фахівці зі спеціальною освітою (по суті, на асистента перекладають завдання і функції з розвитку чи корекції певних навичок, що мають бути забезпечені фахівцями, які мають спеціальну освіту). Перевага індивідуального супроводу усталює думку педагогів про те, що асистент несе відповідальність за навчання, виховання і розвиток дітей з психофізичними порушеннями. Окрім цього, в умовах інклюзивного освітнього середовища такий фахівець має бути компетентним стосовно інклюзивних методів, засобів і технологій, інакше він буде безпорадним (що, на жаль, є типовим явищем) стосовно організації і впровадження ефективного супроводу певної дитини та реальної допомоги вчителю й іншим учасникам команди супроводу.

Описана ситуація може бути наслідком того, що в умовах інклюзивного навчання працюють педагогічні працівники, які не мають відповідної фахової підготовки і тому змушені самотійно орієнтуватись як у специфіці посади асистента, так і в особливостях взаємодії між педагогом та асистентом, що зрештою, не сприяє забезпеченню якості інклюзивного навчання.

Розуміння на державному рівні того факту, що заклади освіти самотужки не справляються із впровадженням ефективного інклюзивного навчання, сприяло введенню до функціональних обов'язків фахівця інклюзивно-ресурсного центру його участі у діяльності команди психолого-педагогічного супроводу особи з особливими освітніми потребами [9], що, звісно, покращило ситуацію, але не в повному обсязі. І це пов'язано, насамперед, з тим, що фахівець інклюзивно-ресурсного центру не має змоги постійно бути включеним в освітній процес і в режимі реального часу спостерігати за розвитком дитини та відстежувати ефективність інклюзивного навчання.

Відомо, що підтримка кожної особливої дитини в освітньому процесі – це командна робота, і головною умовою впровадження узгодженої діяльності команди супроводу є наявність у цій команді лідера, координатора, компетентного у питаннях навчання, розвитку і соціалізації. Наразі таку роль щодо координування діяльності команди психолого-педагогічного супроводу та загалом процесу організації та впровадження інклюзивного навчання виконує адміністрація закладу освіти [10], проте директор або заступник директора школи не мають змоги (часу, фахових знань тощо) впроваджувати повсякденне інклюзивне навчання, здійснювати реальні моніторинг та оцінку

ефективності інклюзивного навчання кожної дитини з особливими освітніми потребами.

Відтак, наявне кадрове забезпечення інклюзивного навчання не задовольняє потреби закладів освіти та не сприяє організації та впровадженню якісного інклюзивного навчання в українських закладах освіти.

Аналіз зарубіжного досвіду показує, що в інклюзивних закладах освіти працюють вчителі спеціальної освіти / спеціальні педагоги, у деяких країнах є ще додатково посади координаторів інклюзивного навчання (посади мають у кожній країні свої назви). Узагальнюючи інформацію у відповідності до професійних профілів цих фахівців, можна зазначити, що вони виконують наступні функціональні обов'язки:

- виявляють і оцінюють освітні потреби дітей,
- координують процес розроблення документу, який визначає завдання розвитку дитини та механізми їх досягнення (в Україні такий документ має назву «Індивідуальна програма розвитку» і потребує принципового вдосконалення для набуття ним функції керівництва до дій, а не документу для перевірки),
- надають рекомендації адміністрації щодо створення інклюзивного освітнього середовища і самі безпосередньо долучаються до створення цього середовища;
- надають поради й рекомендації педагогам (класним керівникам, вчителям-предметникам, вихователям, асистентам вчителів / асистентам вихователів тощо) з питань підтримки осіб з особливими освітніми потребами;
- проводять корекційну-розвивальну роботу,
- зустрічаються з батьками, інформують їх про успіхи та потреби дитини;
- налагоджують міжвідомчу взаємодію за межами закладу освіти (з психологами, медичними та соціальними працівниками, логопедами, ерготерапевтами тощо);
- здійснюють моніторинг динаміки успіху дітей з особливими освітніми потребами,
- цілеспрямовано і послідовно дбають про розвиток інклюзивної культури й практики у закладі освіти та про якість інклюзивного навчання загалом.

Узагальнені нами види діяльності спеціального педагога закладу освіти дають змогу охопити: стратегічні напрями у плані впровадження освітньої політики та стратегії щодо осіб з особливими освітніми потребами; комплексну практику повсякденного супроводу осіб з ООП, що забезпечує реалізацію індивідуальних планів підтримки й супроводу освітнього процесу

для цих осіб; організаційно-методичну підтримку педагогів, вчителів спеціальної освіти, асистентів вчителів та допоміжного персоналу закладу освіти; підтримку родин осіб з ООП та співпрацю з ними; партнерську взаємодію з медичними й соціальними закладами і установами.

Визначено також вимоги до таких координаторів, завдяки яким стає більше зрозуміло очікування від їхньої діяльності, серед яких: навички впливу та ведення переговорів в процесі розроблення освітньої політики та стратегії у закладі освіти, отримання необхідних ресурсів та підтримки з боку зовнішніх організацій; лідерські якості – для натхнення та мотивації інших педагогів, моделювання і реалізацію передових практик щодо підтримки осіб з ООП; навички міжособистісного спілкування – для розбудови стосунків з батьками, педагогами закладу освіти та зовнішніми фахівцями; навички письмового спілкування – для складання планів навчання та підтримки, звітів про успішність учнів, а також навчання та інструкцій для персоналу; навички організації та керування часом; гнучкі навички та емоційний інтелект – для розпізнавання потреб учнів і їхніх родин, чуйного реагування на них; аналітичні навички та навички розв'язання проблем.

Перераховані вимоги переконують, що в особі спеціального педагога як координатора з питань особливих освітніх потреб і дитина з ООП, і її родина, і педагогічний колектив закладу освіти знаходить компетентного, цілеспрямованого й відповідального помічника і радника, який зможе координувати освітній процес дитини як у конкретний період часу, так і в процесі її переходу на новий щабель освітнього процесу.

Висновки. В умовах наявного дефіциту у компетентних фахівцях щодо впровадження відповідного та безперешкодного освітнього процесу для осіб з особливими освітніми потребами, надзвичайно актуальним постає питання введення до штату педагогічних працівників фахівця на кшталт спеціального педагога (Польща), або вчителя спеціальної освіти (США), що уможливило забезпечення права осіб з ООП на якісну освіту.

Здійснений нами ретельний аналіз функціональних обов'язків тих фахівців зі спеціальної освіти, які наразі є у штаті закладів освіти (вчитель-дефектолог і вчитель-логопед), дає змогу переконатися, що вони компетентні у плані задоволення лише обмежених потреб осіб з ООП, що не охоплюють ні інклюзивне освітнє середовище, ні процес супроводу, ні життєдіяльність цих осіб. Принципово не змінює негативну ситуацію з впровадженням інклюзивного навчання в Україні і введена посада «асистент вчителя», адже переважна більшість фахівців, які обіймають цю посаду, не є фахівцями як зі спеціальної, так й інклюзивної освіти. Представлені у статті дослідження засвідчують, що українські педагоги не бачать в асистентах вчителів необхідних помічників і радників. Не рятують ситуацію і робітники

інклюзивно-ресурсних центрів, які, навіть якби й були обізнаними з питань інклюзивного навчання, але не можуть бути реальними учасниками команд супроводу, бо не є учасниками освітнього процесу у закладі освіти, а також мають надмірно велике навантаження.

З опорою на успішний зарубіжний досвід є можливим введення посади «спеціальний педагог закладу освіти», у підготовці якого було б закладено розвиток компетентностей, необхідних для розбудови якісного інклюзивного навчання. Такий фахівець міг би стати справжнім координатором й експертом у плануванні, впровадженні у повному обсязі й, нарешті, оцінці ефективності досягнень особи з ООП, діяльності команд супроводу й інклюзивного освітнього середовища, у цілому.

Література:

1. Скрипник Т.В., Мартинчук О.В, Софій Н.З, Тищенко Л.А Координатор інклюзивного навчання як виклик для української освітньої системи. Науковий журнал Хортицької національної академії. 2023. Вип. 1(8). С.148-156.
2. Скрипник Т.В., Мартинчук О.В., Софій Н.З., Бабич Н.М. Координація команди супроводу дітей з особливими освітніми потребами в аспекті управлінської діяльності. Освіта осіб з особливими освітніми потребами: шляхи розбудови. 2023. № 22. С. 103-119.
3. Martynchuk O., Skrypnyk T., Sofiy N., Bahdanovich Hanssen N. Inclusive education in Ukraine – tension between policy and practice. *Dialogues between Northern and Eastern Europe on the Development of Inclusion.Theoretical and Practical Perspectives* / Edited By Natallia Bahdanovich Hanssen, Sven-Erik Hansén, Kristina Ström. London: Routledge, 2021. P.148-167.
4. Martynchuk O., Skrypnyk T., Sofiy N. Current Trends in the Training of Specialists in Special Education to Understand and Meet the Educational Needs of Pupils with SEN in the Context of Building the New Ukrainian School. *Progress in Education*. Vol. 72. 2022. USA, Nova Science Publishers. P. 33-64.
5. Дікова-Фаворська О.М. Інклюзія в Україні: перший досвід впровадження в оцінках експертів. Український соціум. 2020. №4 (75). С. 113-126.
6. Щодо введення посади вихователя (асистента вчителя) у загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним навчанням. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 28.09.2012 № 1/9-694.
7. Щодо посадових обов'язків асистента вчителя. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 25.09.2012 р. № 1/9-675.
8. Практика асистента педагога: міжнародний й український контекст. Результати дослідження / О. Федоренко, О. Мартинчук, Н. Софій, Г. Лук'янова, О. Кошіль, Т. Симоненко, Л. Байда, Ю. Найда. Київ: ФОП Парашин, 2020, 106 с.
9. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр. Постанова Кабінету міністрів України від 12.07.2017 №545.
10. Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.06.2018 № 609.